

Promjene u sistemu zadovoljavanja zajedničkih potreba

(Mogući model klasifikacije zajedničkih i osobnih potreba iz radnih učinaka OUR-a društvenih djelatnosti)

Zvonko Špoljar

Sažetak

Zajedničke potrebe moguće je klasificirati u dvije vrste: (a) potrebe u funkciji stvaranja nove vrijednosti i povećanja produktivnosti rada i (b) potrebe u funkciji životnog standarda radnih ljudi i razvoja društva. Prvoj vrsti pripadaju zajedničke društvene potrebe (fundamentalna znanstvena istraživanja, usmjereno obrazovanje, primarna i sekundarna zdravstvena zaštita) i zajedničke i pojedinačne potrebe konkretnih OUR-a (stručno obrazovanje i osposobljavanje radnika, primijenjena istraživanja, tekući znanstveno-istraživački rad i sl.). Druga vrsta potreba zadovoljava se iz bruto osobnog dohotka i osobnog dohotka, odnosno drugih primanja slobodnom razmjenom rada i drugim oblicima samoupravnog sporazumijevanja i organiziranja. Njima pripadaju zajedničke društvene potrebe (osnovno obrazovanje, predškolski odgoj, socijalna zaštita, kultura itd.), zajedničke potrebe radnih ljudi u funkciji životnog standarda i pojedinačne potrebe radnih ljudi i građana.

Uvodne napomene

Društvenim djelatnostima u suvremenoj jugoslavenskoj društvenoj podjeli rada smatraju se one, u jedinstvenom sistemu udruženog rada diferencirane, aktivnosti čijim se rezultatima zadovoljava sve razvijeniji spektar osobnih i zajedničkih potreba radnih ljudi i građana i njihovih samoupravnih organizacija i zajednica u oblasti društvene brige o djeci predškolskog uzrasta, osnovnog i usmjerenog obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstva, kulture (uključivši tehničku i fizičku kulturu), znanosti i informiranja.

Osnovna značajka pretežnog dijela društvenih djelatnosti jest to što se njihovim rezultatima rada ne stvara izravno nova vrijednost. Prerogative su to djelatnosti u materijalnoj proizvodnji. Time ni njihovi rezultati pretežno nemaju robni karakter, a to znači da se ni alokativna funkcija u ovoj sferi društvenog rada ne ostvaruje razmjenskom cijenom u okviru robnog tržišta. Za razliku od sfere robnog tržišta, u kojoj je cijena bitan činilac alokacije faktora proizvodnje, u većini društvenih djelatnosti ona tu funkciju nema.

Samo u nekim segmentima društvenih djelatnosti cijena se formira neposrednim djelovanjem tržišnih zakonitosti. U pretežnom, pak, broju osnovnih organizacija društvenih djelatnosti dohodak se stječe slobodnom razmjenom rada u izravnim (neposrednim) odnosima ili posredstvom i u okviru samoupravnih interesnih zajednica s korisnicima njihovih usluga na osnovi »samoupravno dogovorne naknade za obavljanje djelatnosti, odnosno izvršene usluge (cijena usluge) ili po drugim osnovama . . .« (član 92. ZUR-a.)

Slobodna razmjena rada temeljni je oblik stjecanja dohotka osnovnih organizacija udruženog rada društvenih djelatnosti. Definirana je kao samoupravni društveno-ekonomski odnos između radnika, proizvođača usluga u organizacijama udruženog rada društvenih djelatnosti, i drugih radnika u udruženom radu i radnih ljudi i građana u drugim samoupravnim organizacijama i zajednicama, kao potrošača tih usluga. Ona je ekvidistancirana kako od državnoga i drugoga arbitrnog posredništva, tako i od tržišno-privatističkog pružanja usluga i zadovoljavanja tih potreba na kupropodajnim osnovama, a utemeljena je na ekonomskoj logici samoupravne razmjene radnih ekvivalenata, na dohodovnim osnovama integracije društvenih djelatnosti u jedinstveni sistem udruženog rada i na razotudenju radnika tih djelatnosti posredstvom realizacije njihovoga društveno-ekonomskog položaja, istovjetno položaju radnika u drugim segmentima udruženog rada, čiju osnovicu čine društveno vlasništvo i agregirano pravo radnika u udruženom radu.

U operacionalizaciji slobodne razmjene rada vrlo je značajno da se dogovorno, na razini zemlje, utvrdi jedinstvena klasifikacija osobnih i zajedničkih potreba koje se zadovoljavaju uslugama društvenih djelatnosti. Njome treba dati osnovu za:

— jedinstveni sistem diferenciranih izvora sredstava za zadovoljavanje pojedinih osobnih i zajedničkih potreba u oblasti društvenih djelatnosti;

— diferencirani intenzitet solidarnosti i uzajamnosti i diferencirane oblike odnosa slobodne razmjene rada (izravni odnosi, odnosi posredstvom i u okviru samoupravnog interesnog organiziranja);

— jedinstveno strukturiranje dijela osobnog dohotka radnika kao izvora alimentiranja određenih zajedničkih potreba usluge društvenih djelatnosti, kao i ostalih agregatnih i drugih pojmova i pokazatelja u sistemu društvene reprodukcije, odnosno evidencije (materijalni troškovi, dohodak, čisti dohodak);

— jedinstvene odnose za teritorijalnu i institucionalnu destinaciju, odnosno pripadnost sredstava za zadovoljavanje određenih zajedničkih potreba u skladu s odredbama člana 266 Ustava SFRJ;

— jedinstveni sistem društvene evidencije i komparabilnost određenih ekonomskih pojmova i kategorija, te financijskih i drugih pokazatelja;

— diferencirani društveni tretman osobnih i zajedničkih potreba i svođenje mogućnosti supsidijarnoga i privremenoga državnog intervencionizma u odnose njihova zadovoljavanja u neophodne granice posebnoga društvenog interesa;

— jedinstvene osnove političkog sistema u ovom segmentu društvene reprodukcije, na liniji daljnjeg razvijanja i unapređenja odnosa slobodne razmjene rada.

Klasifikacija potreba

Iako je kompleksan utjecaj društvenih djelatnosti u cjelini i svake od njih pojedinačno na ukupni društveni život, iako se one potpuno opravdano kvalificiraju socijalnom infrastrukturom, njihova pojedinačna signifikantnost izražava se u diferenciranoj funkciji pretežnim doprinosom pojedinim aspektima društvenog života i potreba. Polazeći od toga, zajedničke potrebe iz radnih učinaka društvenih djelatnosti mogu se klasificirati na one u funkciji:

- (1) stvaranja nove vrijednosti i povećanja produktivnosti rada i
- (2) životnog standarda radnih ljudi i razvoja društva.

(1) Zajedničke potrebe u funkciji stvaranja nove vrijednosti i povećanja produktivnost rada po svom su karakteru takve da se njima zadovoljavaju neposredni i trajniji, uži i širi interesi organizacije udruženog rada materijalne proizvodnje, u kojoj se realizira vrijednost i u čijim se osnovnim organizacijama udruženog rada stječe dohodak kao novčani izraz novostvorene vrijednosti na temelju ostvarene pojedinačne i ukupne produktivnosti rada, rezultata upravljanja i privređivanja sredstvima za proizvodnju u društvenom vlasništvu, uspjeha u prilagođavanju djelatnosti osnovne organizacije potrebama tržišta ili samoupravno dogovorenim uvjetima rada, te drugih prirodnih uvjeta (član 18 ZUR-a). Ni u ovom dijelu društvenih djelatnosti ne stvara se izravno nova vrijednost. Ali, u dohotku osnovnih organizacija udruženog rada materijalne proizvodnje kondenziraju se i rezultati rada radnika iz tih djelatnosti. Između ovog dijela društvenih djelatnosti i djelatnosti materijalne proizvodnje dolazi do sve veće međuzavisnosti i tendencije »stapanja u jedinštvni proces rada i proizvodnje«. Verificirani rezultati rada u materijalnoj proizvodnji pojavljuje se u Marxovu smislu kao »zajednički proizvod ukupnog radnika«. Radnici ovog segmenta društvenih djelatnosti obavljaju odgovarajuću podfunkciju ukupnog rada i tako sudjeluju u procesu proizvodnje i stvaranju nove vrijednosti.

Društvene djelatnosti, čiji se učinci izražavaju u doprinosu ekonomskom razvoju (Productivity Effect) odnosno koje se mogu valorizirati po kriteriju »učinka produktivnosti«, pripadaju kategoriji međufaznih usluga u sistemu udruženog rada (Bešter Mara, »Specifično tržište slobodne razmjene rada«, u knjizi *Sistem društvenog financiranja*, Informator, Zagreb 1977, str. 124—128).

Zajedničke potrebe u funkciji stvaranja nove vrijednosti i povećanja produktivnosti rada diferenciraju se po kriteriju šireg ili užeg obuhvata korisnika usluga, odnosno obujma solidarnosti i intenziteta društvenog interesa.

(1a) Zajedničke potrebe društva u funkciji stvaranja nove vrijednosti i povećanja društvene produktivnosti rada zadovoljavaju se slobodnom razmjenom rada između radnika određenih organizacija udruženog rada i radnika određenih organizacija udruženog rada-korisnika usluga, a alimentiraju se iz dohotka osnovnih organizacija udruženog rada na principima šire solidarnosti i uzajamnosti posredstvom i u okviru samoupravnih interesnih zajednica, odnosno razvedenog sistema interesnog organiziranja. Osnovni kriterij za udruživanje sredstava izražava se mjerom doprinosa davalaca usluga, porasta proizvodnje i produktivnosti rada osnovnih organizacija koje osiguravaju sredstva i u vezi s tim obujmom zadovoljavanja potreba, utvrđenim samoupravnim sporazumima i planovima.

Te potrebe mogu se dijelom zadovoljavati i u odnosima neposrednog udruživanja rada i sredstava (slobodnom razmjenom rada ili udjelom u zajedničkom prihodu), ako se o tomle dogovore članovi odnosno samoupravne interesne zajednice.

U ovu kategoriju ulaze slijedeće zajedničke potrebe:

- fundamentalna znanstvena istraživanja (u visini dogovorene razine), razvoj znanstvenog podmlatka, istraživački projekti od šireg značenja;
- usmjereno obrazovanje (zajedničke osnove, posebne škole, odgoj i stručno obrazovanje za neposredno neobuhvaćene i buduće potrebe udruženog rada);
- primarna i sekundarna zdravstvena zaštita radnika po standardima solidarnosti na razinama općina, regija, pokrajina i republika.

(1b) Zajedničke i pojedinačne potrebe konkretnih organizacija udruženog rada su one kojima se povećava produktivnost rada i unapređuje proizvodnja, odnosno poslovanje i na toj osnovici povećava njihov dohodak. Ove se potreba, međusobnu ravnopravnost u utvrđivanju planova i programa potjelom u zajedničkom prihodu između konkretnih organizacija udruženog rada korisnika i davalaca usluga, bilo u okviru njihovih zajedničkih radnih ili složenih organizacija udruženog rada, bilo izvan tih institucionalnih okvira. Odnosi razmjene rada pretpostavljaju relativnu stalnost zajedničkih interesa i potreba, međusobnu ravnopravnost u utvrđivanju planova i programa potreba, te osnova i mjerila slobodne razmjene rada, odnosno udjela u zajedničkom prihodu ili zajedničkom dohotku. Iznimno se ove potrebe mogu dijelom zadovoljavati i u okviru samoupravnih interesnih zajednica, posebno njihovih osnovnih oblika organiziranja, uz pristanak drugih članova zajednica.

U okviru tih odnosa trebalo bi zadovoljavati pojedine potrebe na teret slijedećih izvora:

iz materijalnih troškova

— specifična zdravstvena zaštita radnika u funkciji tekućih potreba materijalne proizvodnje i drugih društvenih djelatnosti (liječnički pregledi radi utvrđivanja opće i zdravstvene sposobnosti radnika, sistematski kontrolni pregledi radnika, obavezni pregledi radnika radi zaštite okoline i potrošača, pregledi radnika radi utvrđivanja radne sposobnosti u vezi sa zaštitom na radu, ocjenjivanje uvjeta rada radi zaštite od profesionalnih bolesti, pružanje prve medicinske pomoći naglo oboljelom ili povrijeđenom radniku u procesu rada, zdravstveni odgoj i prosvjećivanje radnika, unapređivanje higijenskih uvjeta na radu, uvjeta prehrane i stanovanja radnika, provođenje organiziranih odmora i rane rehabilitacije radnika, neobavezno cijepljenje, neobavezni sistematski pregledi radnika i dr.);

— tekuće potrebe stručnog obrazovanja i osposobljavanja radnika (izdaci za specijalizaciju radnika, za polaganje stručnih ispita, za stručne tečajeve, dokvalifikaciju i prekvalifikaciju radnika i sl.);

— tekuće potrebe znanstveno-istraživačkog rada koji se odvija u procesu rada (izučavanje suvremenih tehnoloških postupaka i druge potrebe u osvajanju nove proizvodnje; potrebe u istraživanju i otkrivanju rudnog i drugog mineralnog blaga za tekuće potrebe materijalne proizvodnje, za stjecanje sub-

specijalističkih zvanja i pripremu doktorskih dizertacija, potrebnih za obavljanje određenih poslova i sl.);

iz amortizacije:

— potrebe znanstveno-istraživačkog rada vezane uz naknadu vrijednosti materijalnih prava u skladu s potrebama tehničko-tehnološkog progressa (za inovacije, studije, projekte), a u skladu s čl. 106, stav 2 ZUR-a;

iz čistog dohotka:

— primijenjena i fundamentalna istraživanja od neposrednog interesa za pojedine 'OUR-e, dio usmjerenog obrazovanja (obrazovanje radnika uz rad i iz rada i obrazovanje omladine za konkretne potrebe OUR-a), primarna zdravstvena zaštita radnika.

(2a) Zajedničke potrebe društva u funkciji životnog standarda radnih ljudi i razvoja društva zadovoljavaju se iz brutto osobnog dohotka radnika (u smislu člana 125 ZUR-a) i osobnih dohodaka, odnosno drugih primanja radnih ljudi na principima šire solidarnosti i uzajamnosti slobodnom razmjenom rada, u okviru i posredstvom različitih oblika samoupravnog interesnog organiziranja. Iznimno se i ove potrebe mogu dijelom zadovoljavati i u odnosima neposrednog udruživanja rada i sredstava, ako se o tomu postigne sporazum u odnosnoj samoupravnoj interesnoj zajednici.

Kategoriji tih zajedničkih potreba pripadaju:

— osnovno obrazovanje po standardima socijalističkih republika, odnosno autonomnih pokrajina i općina;

— zdravstvena zaštita radnih ljudi i građana po standardima socijalističkih republika, odnosno autonomnih pokrajina i općina;

— društvena briga o djeci predškolskog uzrasta po standardima općina;

— socijalna zaštita određenih kategorija građana u stanju socijalno-zaštitnih potreba u skladu sa standardima socijalističkih republika, odnosno socijalističkih autonomnih pokrajina i općina;

— potrebe u oblasti kulture (nacionalne i matične biblioteke, muzejsko-galerijske djelatnosti, scensko-kazališne djelatnosti, informativne djelatnosti, zaštita spomenika kulture, međunarodne obaveze, međurepublička i međuoopćinska kulturna suradnja, kulturne potrebe narodnosti i sl);

— druge slične potrebe.

(2b) Zajedničke potrebe radnih ljudi u funkciji životnog standarda, zadovoljavane slobodnom razmjenom rada u izravnim odnosima, ostvaruju se kao:

— zajedničke potrebe radnika iz sredstava zajedničke potrošnje osnovnih organizacija udruženog rada i radnih zajednica;

— zajedničke potrebe radnih ljudi i građana u mjesnoj zajednici iz njihovih brutto osobnih dohodaka i drugih osobnih primanja.

(2ba) U osnovnim organizacijama udruženog rada i radnim zajednicama formiraju se sredstva zajedničke potrošnje iz kojih radnici mogu zadovoljavati svoje zajedničke potrebe i usluge određenih društvenih djelatnosti. Takvima pripadaju:

— potrebe u kulturi na osnovi dogovorenog programa (kazališna komuna, kulturno stvaralaštvo radnika i sl.);

— dječji vrtići i jaslice;

— sportske i rekreativne potrebe radnika;

— druge slične potrebe.

Planiranje i kontinuirano zadovoljavanje tih potreba bitan je preduvjet i za uspostavljanje odnosa slobodne razmjene rada na trajnijim osnovama i s odgovarajućim organizacijama društvenih djelatnosti, uključivši i društvene organizacije. Iznimno se ove potrebe mogu zadovoljavati u tržišnim odnosima, kada je riječ o sporadičnim potrebama i povremenim odnosima i s određenim organizacijama davalaca usluga.

(2 bb) Zajedničke potrebe iz oblasti društvenih djelatnosti u funkciji standarda radnika i drugih radnih ljudi i građana u mjesnoj zajednici, koje bi se alimentirale sredstvima iz njihova brutto osobnog dohotka i drugih osobnih primanja jesu:

— osnovno obrazovanje iznad normativa utvrđenih pedagoškim standardom na razini republike i općine (topli obrok, dnevni boravak, besplatni udžbenici, oporavak i rekreacija učenika, slobodne aktivnosti i sl.);

— primarna zdravstvena zaštita radnih ljudi i građana iznad solidarno utvrđenih standarda i programa u okviru samoupravnih interesnih zajednica;

— osnovne potrebe u oblasti kulture, tehničke i fizičke kulture (osnovne biblioteke, kulturna samoaktivnost, organizirane amaterske kulturne aktivnosti, klubovi i sekcije Narodne tehnike, sportske i rekreativne aktivnosti);

— izvanstandardni oblici i nivoi društvene brige o djeci;

— izvanstandardni oblici i nivoi socijalne zaštite (dodatne pomoći, dodatne naknade za smještaj u drugu porodicu ili ustanovu socijalne zaštite i sl);

— i druge slične potrebe.

Mjesne bi zajednice u realizaciji svojih planova i programa mogle računati i na sredstva zajedničke potrošnje osnovnih organizacija udruženog rada i radnih zajednica, namijenjenih potrebama radnika tih organizacija i zajednica u mjestu njihova življenja.

Alimentiranje zajedničkih potreba radnika i radnih ljudi u mjesnim zajednicama sredstvima iz njihova brutto osobnog dohotka i drugih osobnih primanja obavljalo bi se u obliku samodoprinosa ili nekog drugog oblika udruživanja sredstava na principu solidarnosti i uzajamnosti. Udruženim sredstvima zadovoljavale bi se odnosne potrebe izravnim odnosima slobodne ili drugog oblika razmjene rada s organizacijama davalaca usluga unutar mjesne zajednice ili izvan njenog područja. Namjenska sredstva mogla bi se i udruživati s drugim mjesnim zajednicama ili nekim oblikom samoupravnog interesnog organiziranja radi »kompletiranja« programiranih zajedničkih potreba i kompleksne realizacije u odnosima razmjene rada.

(2c) Pojedinačne potrebe radnih ljudi i građana koje se zadovoljavaju na nesolidarnim principima i kupovinom u tržišnim odnosima, realiziraju se iz njihova čistog osobnog dohotka, plaćanjem odgovarajuće cijene ili naknade. Toj kategoriji potreba pripadaju:

— informativna i slična glasila;

— radio i TV-pretplata;

— časopisi, knjige, umjetnička djela i sl;

- kazališne predstave i druge umjetničke priredbe, muzejske izložbe, zabavne priredbe i sl;
- kinematografske usluge;
- školarine (učenje stranih jezika, vozačka obuka, tečajevi, izvanredno školovanje i dr.);
- sportske priredbe;
- smještaj u domovima umirovljenika, učeničkim i studentskim domovima;
- druge slične potrebe.

Ovoj kategoriji potreba pripadaju i one potrebe za koje se plaća dodatna participacija pojedinačnih korisnika usluga u okviru dominantnih solidarnih sistema, kao što je, primjerice, participacija u cijeni lijekova, zubotehničkih i protetičkih pomagala i sl.

(3) Sredstva za investicijska ulaganja u organizacijama udruženog rada društvenih djelatnosti za izgradnju novih objekata i modernizaciju opreme i tehnologije rada alimentirala bi se po principu udruživanja iz raspoređenog dijela čistog dohodka osnovnih organizacija udruženog rada za proširenje materijalne osnove rada na temelju posebnih programa i samoupravnih sporazuma. Radni ljudi u mjesnim zajednicama za ove namjene udruživali bi sredstva iz svojih osobnih dohodaka i drugih osobnih primanja u vidu samodoprinosa ili drugog oblika udruživanja sredstava.

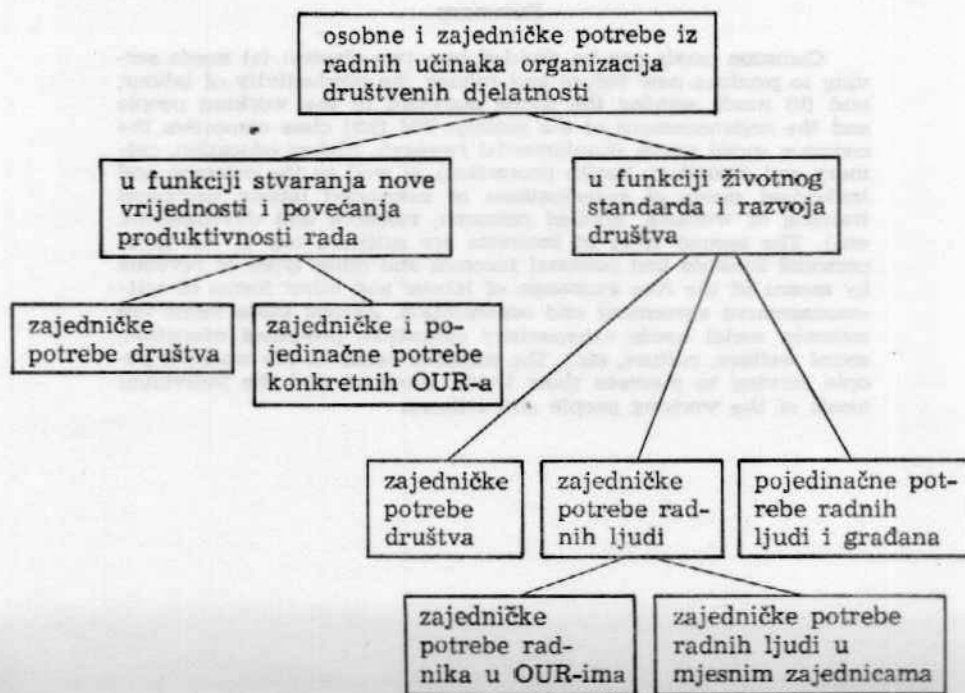
(4) Skupštine društveno-političkih zajednica mogle bi svojim propisima uređivati određene odnose samo u zoni zadovoljavanja zajedničkih potreba društva i u funkciji stvaranja nove vrijednosti i povećanja produktivnosti rada i u funkciji životnog standarda radnih ljudi i razvoja društva. Te su potrebe, kao i odnosni poslovi određenih organizacija društvenih djelatnosti od posebnog društvenog interesa. Stoga u njihovoj zaštiti skupštine društveno-političkih zajednica mogu propisivati obveze osnivanja samoupravnih interesnih zajednica, obveze u pogledu udruživanja sredstava na principu uzajamnosti i solidarnosti za zadovoljavanje odnosnih zajedničkih potreba, davati suglasnost na određene dijelove statuta tih zajednica i poduzimati eventualne specifične i privremene mjere zaštite društvenog vlasništva i samoupravljanja. Skupštine društveno-političkih zajednica mogu svojim aktima u odnosu na zadovoljavanje zajedničkih potreba društva — supsidijarno i privremeno — utvrditi prava i obveze onih subjekata koji nisu zaključili samoupravni sporazum o udruživanju u odnosnu samoupravnu interesnu zajednicu, a li prava i obveze onih koji nisu zaključili odgovarajuće sporazume o udruživanju sredstava za zadovoljavanje određenih potreba u okviru ili posredstvom samoupravne interesne zajednice. Interventne mjere u pogledu ograničenja u raspolaganju sredstvima (član 267. Ustava) takoreći su moguće u odnosu na zadovoljavanje tih potreba. Što se, pak, tiče odnosa u pogledu svih drugih pojedinačnih i zajedničkih potreba u oblasti društvenih djelatnosti, oni se mogu ostvarivati isključivo na samoupravnoj osnovici i uz punu suglasnost svih sudionika. Obveze proistekle iz takovih odnosa mogu se ticati samo onih koji su ih na samoupravan način prihvatili. S obzirom da je tu krug interesnih korisnika mnogo uži, time su i interesi homogeniji, a potrebe mnogo transparentnije. U tim odnosima znatno je olakšana i verifikacija ciljnih doprinosa davalaca usluga i razmjena rada ima visoki stupanj ekvivalencije. Izvanjski intervencionizam u ove odnose bio bi

štetan, osim onda kada treba prevenirati i sprečavati moguće i izražene zlo-upotrebe na štetu samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa i društvenog vlasništva. To znači da bi se udruživanje u samoupravne interesne zajednice, a time i njihovo osnivanje, kao i diferencirano utvrđivanje zajedničkih i pojedinačnih potreba na osnovi realnih i specifičnih preferencija i u skladu s time diferencirana razina udruživanja sredstava — prepustili u cijelosti procesima samoupravnog sporazumijevanja i samoupravnim odlukama zainteresiranih i korisnika i davalaca usluga. Time bi se zasigurno unaprijedili i odnosi slobodne razmjene rada i odnosi u drugim oblicima udruživanja rada i sredstava (zajednički prihod, zajednički dohodak), a i stimulirao proces samoupravne integracije ovih djelatnosti u jedinstveni sistem udruženog rada.

(5) Utvrđivanje jedinstvene klasifikacije osobnih i zajedničkih potreba, temeljenih na radnim učincima organizacija udruženog rada društvenih djelatnosti, za cjeloviti jugoslavenski prostor omogućilo bi da se određeni agregatni pojmovi u sistemu društvene evidencije (kao što su materijalni troškovi, amortizacija, dohodak, čisti dohodak, brutto i čisti osobni dohodak, fond zajedničke potrošnje, društveni proizvod i nacionalni dohodak) jedinstveno strukturiraju i time budu komparabilne kategorije u svome kvantitativnom izrazu.

Sažetak

Shematski prikaz predložene jedinstvene klasifikacije osobnih i zajedničkih potreba iz radnih učinaka organizacija udruženog rada društvenih djelatnosti izgledao bi ovako:

Utvrđivanjem jedinstvene klasifikacije (sistematizacije) osobnih i zajedničkih potreba iz radnih učinaka organizacija udruženog rada društvenih djelatnosti zadovoljila bi se jedna značajna i aktualna društvena potreba. Njezin značaj i aktualnost ističu i kritička promišljanja o unapređenju i dogradnji političkog sistema socijalističkog samoupravljanja. Ona bi dala osnovu i poticaj za intenzivniji i ravnomjerniji razvoj samoupravnih društveno-ekonomskih i društveno-političkih odnosa u vrlo značajnom segmentu društvene reprodukcije na cjelovitom jugoslavenskom prostoru. Posebno se pri tome akcentiraju odnosi slobodne razmjene rada i drugi oblici udruživanja rada i sredstava (zajedničko ostvarivanje dohotka) kao revolucionarni proces pretvaranja odnosnog dijela viška rada u potreban rad, a time i doprinos oslobodenju rada i razotpuđenju radnika. Njome bi napokon bilo olakšano i dogovaranje socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina o harmoniziranom vođenju politike zadovoljavanja zajedničkih potreba uslugama radnika u oblasti društvenih djelatnosti.

Zvonko Špoljar

CHANGES IN THE SYSTEM OF MEETING THE COMMON NEEDS

(A possible model of classification of common and personal needs, with reference to the organisations from the field of social services)

Summary

Common needs can be divided into two classes: (a) needs serving to produce new values and raising the productivity of labour, and (b) needs serving the living standard of the working people and the advancement of the society. The first class comprises the common social needs (fundamental research, higher education, primary and secondary health protection) as well as the common and individual needs of organisations of associated labour (technical training of workers, applied research, research and development, etc.). The second class of interests are satisfied out of the gross personal incomes and personal incomes and other types of revenue by means of the free exchange of labour and other forms of self-management agreement and organisation. Among these needs are common social needs »elementary education, pre-school education, social welfare, culture, etc.), the common needs of the working people serving to promote their living standard and the individual needs of the working people and citizens.